

Linganushasanam Panini on Genders

——
महर्षिपाणिनिप्रणीतं लिङ्गानुशासनम्

——
Document Information

Text title : Linganushasanam

File name : lingAnushAsanam.itx

Category : major_works, svara

Location : doc_z_misc_major_works

Transliterated by : Shikanjiwala ak93833 at gmail.com

Proofread by : Shikanjiwala ak93833 at gmail.com

Latest update : December 1, 2018

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

२३. प्रावङ्गिप्रुङ्गिट्त्विषः ।
 २४. दर्विविद्विवेदिभनशाण्यभिवेदिङ्गुष्योषध्यङ्गुलयः ।
 २५. तिथिनाडिरुथिवीथिनालिधूलिकिङ्किङ्केलिच्छविरात्र्याद्यः ।
 २६. शष्कुविराजिङ्कुटयवन्तिवर्तिभुङ्कुटिनुटिभविपङ्कतयः ।
 २७. प्रतिपदापद्विपत्सम्पच्छरत्संसात्परिषदुषःसंवित्क्षुत्पुन्मुत्समिधः ।
 २८. आशीर्षुः पूर्गाद्धारः ।
 २९. अप्शुमनस्समासिकतावर्षाणां भङ्गुत्वञ्ज ।
 ३०. स्रज्वञ्जयोगवाग्यवागूनौस्त्रियः । (कवचित् स्रज् स्थाने स्रुक् अथवा शुक्,
 स्त्रिय स्थाने स्त्रिय इति पाठः)
 ३१. तटिसीमासम्भध्याः ।
 ३२. यूल्लिवेदिभार्यश्च । (कवचित्पुस्तके युल्लि इति पाठः ।)
 ३३. ताराधाराजयोत्सनाद्यश्च ।
 ३४. शलाका स्त्रियां नित्यम् ।
 इति स्त्रीलिङ्गाधिकारः ॥
 अथ पुलिङ्गाधिकारः ।
 ३५. पुमान् ।
 ३६. धञ्भन्तः ।
 ३७. धाञन्तश्च ।
 ३८. भयलिङ्गभगपदानि नपुंसके ।
 ३९. नञन्तः ।
 ४०. याञ्चा स्त्रियाम् ।
 ४१. क्यन्तो धुः ।
 ४२. षुधुः स्त्री य ।
 ४३. देवासुरात्मस्वर्गागिरिसमुद्रनाभकेशदन्तस्तनभुजकण्ठ-
 भङ्गशरपङ्कामिधानानि ।
 ४४. त्रिपिष्टपत्रिभुवने नपुंसके । (त्रिपिष्टप इति पाठान्तरः)
 ४५. धौः स्त्रियाम् ।
 ४६. षुभाळू स्त्रियाञ्च ।
 ४७. भाण्डाण्डौ नपुंसके य ।
 ४८. नान्तः ।
 ४९. क्तुपुरुषकपोलगुल्कुमेधाभिधानानि ।

७८. पापउपोऽुपतल्पशिव्यपुष्पशष्पसमीपान्तरीपाणि नपुंसके ।
 (ताप इत्यपि डेयित्)
७९. शूर्पकुतपकुण्डपद्मीपविटपानि नपुंसके य ।
८०. भोपधः ।
८१. तलभं नपुंसकम् ।
८२. जृभं नपुंसके य ।
८३. भोपधः ।
८४. रुझमसिधयुग्मेधगुल्माध्यात्मकुङ्कुमानि नपुंसके ।
८५. सङ्ग्रामदाडिमकुसुमाश्रमक्षेमक्षौमडोमोद्गमानि नपुंसके य
८६. योपधः ।
८७. किसलयदृष्टयेन्द्रियोत्तरीयाणि नपुंसके ।
८८. गोमयकषायमलयान्वयाव्ययानि नपुंसके य ।
८९. रोपधः ।
९०. द्वाराग्रस्कारतकवडवप्रक्षिप्रक्षुद्रच्छिद्रनारतीरदूर-
 कृष्णरन्ध्रास्रशुभ्रभीरगभीरकूरविचित्रकेयूर-
 डेदारोदराजसशरीरकन्दरपञ्जराजरजठराजिरवैरयामर-
 पुष्करगह्वरकुडरकुटीरकुलीरयत्वरकाशमीरनीराम्बरशिशिर-
 तन्त्रयन्त्रक्षत्रक्षेत्रमित्रकलत्रस्थत्रमूत्रसूत्रवङ्ग-
 नेत्रगोत्राङ्गुलित्रतनुत्रास्त्रशस्त्रशास्त्रवस्त्रपत्रपात्र-
 नक्षत्राणि नपुंसके । (क्वचित् नार स्थाने पार, अस्र स्थाने अश्र,
 शुभ्र स्थाने श्रभ्र, तनुत्र स्थाने भलत्र । क्वचित् कुडर)
९१. शुक्कमद्वेवतायाम् ।
९२. यकवजान्धकारसारारवारपारक्षीरतोमरशृङ्गारभृङ्गार-
 मन्दारोशीरतिमिरशिशिराणि नपुंसके य ।
९३. षोपधः ।
९४. शिरीषर्जुषाम्बरीषपीयूषपुरीषकिट्विषकल्मषाणि नपुंसके ।
 (ऋजुष स्थाने जौष इति डेयित्)
९५. यूषकरीषमिषविषवर्षाणि नपुंसके य ।
९६. सोपधः ।
९७. मानसभिसभुससाडसानि नपुंसके । (मानस स्थाने पनस इति क्वचित्)
९८. यमसांसरसनिर्यासोपवासकार्पासवासमासकासकासमांसानि नपुंसके य ।

(ચમસાંસરસ સ્થાને ચમસસરસ ઇતિ ક્વચિતપાઠઃ)

૯૯. કંસં ચાપ્રાણિનિ ।

૧૦૦. રશ્મિદિવસાભિધાનાનિ ।

૧૦૨. દીધિતિઃ સ્ત્રિયામ્ ।

૧૦૨. દિનાહની નપુંસકે ।

૧૦૩. માનાભિધાનાનિ ।

૧૦૪. દ્રોણાઢકૌ નપુંસકે ચ ।

૧૦૫. ખારીમાનિકે સ્ત્રિયામ્ ।

૧૦૬. દારાક્ષતલાજાસૂનાં બહુત્વજ્ઞ ।

૧૦૭. નાડ્યપજનોપપદાનિ ત્રણાડ્ગપદાનિ ।

૧૦૮. મરુદ્ગરુદ્ગત્તરદૃત્વિજઃ ।

૧૦૯. ઋષિરાશિદૃતિગ્રન્થિક્કિમિધ્વનિબાલિકૌલિમૌલિરવિકવિકપિમુનયઃ

(દૃતિ સ્થાને ધૃતિ, ગ્રન્થિ સ્થાને પ્રહિ ઇતિ ચ કેચિત્)

૧૧૦. ધ્વજગજમુજ્જપુજ્જાઃ ।

૧૧૧. હસ્તકુન્તાન્તવાતપ્રાતદૂતધૂર્તસૂતચૂતમુહૂર્તાઃ ।

૧૧૨. ષણ્ડમાણ્ડકરણ્ડભરણ્ડવરણ્ડતુણ્ડગણ્ડમુણ્ડપાષણ્ડશિખણ્ડાઃ ।

(રણ્ડ ઇત્યપિ કેચિત્)

૧૧૩. વંશાંશપુરોડાશાઃ ।

૧૧૪. હ્રદકન્દકુન્દબુદ્ધુદશબ્દાઃ ।

૧૧૫. અર્ધપશિમથ્યુભુક્ષિસ્તમ્બનિતમ્બપૂગાઃ । (મથિ સ્થાને સપ્તિ ઇતિ કેચિત્)

૧૧૬. પલ્લવપલ્લવલકકુરેકૃકટાહનિર્વ્યૂહમઠમણિતરડ્ગતુરડ્ગ-

ગન્ધસ્કન્ધમુદ્ગસડ્ગસમુદ્ગપુડ્ગાઃ ।

(પલ્લવ સ્થાને પલ્લવ, નિર્વ્યૂહ સ્થાને નિર્ચ્યૂહ ચ ઇતિ કેચિત્)

૧૧૭. સારથ્યતિથિકુક્ષિબસ્તિપાણ્યજ્જલયઃ । (ક્વચિન્ન પાણિ)

ઇતિ પુંલિડ્ગાધિકારઃ ॥

અથ નપુંસકલિડ્ગાધિકારઃ ।

૧૧૮. નપુંસકમ્ ।

૧૧૯. ભાવે વ્યુડન્તઃ ।

૧૨૦. નિષ્ઠા ચ ।

૧૨૧. ત્વષ્યઝૌ તદ્ધિતૌ ।

૧૨૨. કર્મણિ ચ બ્રાહ્મણાદિગુણવચનેભ્યઃ ।

१२३. यद्यद्व्यगजप्रवृत्ताश्च भावकर्मणि ।
 १२४. अव्ययीभावः ।
 १२५. द्रष्टैकत्वम् ।
 १२६. अभाषायां डेमन्तशिशिरावडोरत्रे य ।
 १२७. अनङ्गुर्मधारयस्तत्पुरुषः ।
 १२८. अनल्पे छाया ।
 १२९. राजाऽमनुष्यपूर्वा सभा ।
 १३०. सुरासेनाच्छायाशालानिशाः स्त्रियाञ्च ।
 १३१. परवत् ।
 १३२. रात्राह्लाडाः पुंसि ।
 १३३. सङ्ख्यापूर्वा रात्रिः ।
 १३४. अपथपुण्याडे नपुंसके ।
 १३५. द्विगुः स्त्रियाञ्च ।
 १३६. षसुसन्तः ।
 १३७. अर्थिः स्त्रियाञ्च ।
 १३८. छटिः स्त्रियामेव ।
 १३९. मुभनयनलोडवनमांसरुधिरकार्मुकविवरजलडलधनात्राभिधानानि ।
 १४०. सीरार्थोदनाः पुंसि ।
 १४१. वङ्गनेत्रारण्यगाएडीवानि पुंसि य ।
 १४२. अटवी स्त्रियाम् ।
 १४३. लोपधः ।
 १४४. तूलोपलतालकुसूलतरलकम्बलदेवलवृषलाः पुंसि ।
 १४५. शीलमूलमङ्गलसालकमलतलमुसलकुण्डलपललमृणाल-
 बालनिगलपलालभिडालभिलशूलाः पुंसि य ।
 १४६. शतादिः सङ्ख्या ।
 १४७. शतायुतप्रयुताः पुंसि य ।
 १४८. लक्षाकोटी स्त्रियाम् ।
 १४९. शङ्कुः पुंसि । (केचित् पाठे नैत्तसूत्रम्)
 १५०. सलसः पुंसि य । (केचित् पाठे पुंसि य एति स्थाने क्वचित् एति पाठः)
 १५१. मन् द्रव्यक्रोडकर्त्तरि ।
 १५२. ब्रह्मन्पुंसि य । (केचित् पाठे ब्रह्म एत्येव)
 १५३. नामरोमणी नपुंसके ।

૧૫૪. અસન્તો દ્યવચ્કઃ ।
 ૧૫૫. અપ્સરાઃ સ્ત્રિયામ્ ।
 ૧૫૬. ત્રાન્તઃ ।
 ૧૫૭. યાત્રામાત્રાભસ્ત્રાદંદ્રાવસ્ત્રાઃ સ્ત્રિયામેવ ।
 ૧૫૮. ભૃત્રામિત્રચ્છાત્રપુત્રમન્ત્રવૃત્રમેદ્વોષ્ટ્રાઃ પુંસિ ।
 (કેચિત્પાઠે મેદ્વોષ્ટ્ર સ્થાને મૈત્ર ઇતિ પાઠઃ)
 ૧૫૯. પત્રપાત્રપવિત્રસૂત્રચ્છત્રાઃ પુંસિ ચ ।
 ૧૬૦. બલકુસુમશુલ્બપત્તનરણાભિધાનાનિ ।
 ૧૬૧. પન્નકમલોત્પલાનિ પુંસિ ચ ।
 ૧૬૨. આહવસડગ્રામૌ પુંસિ ।
 ૧૬૩. આજિઃ સ્ત્રિયામેવ ।
 ૧૬૪. કૃલજાતિઃ ।
 ૧૬૫. વૃક્ષજાતિઃ સ્ત્રિયામેવ ।
 ૧૬૬. વિયજ્જગત્સકૃચ્છકનૃષચ્છકૃદ્યકૃદુદચિતઃ ।
 (શકત્ સ્થાને કૃષત્ ઇતિ કેચિત્)
 ૧૬૭. નવનીતાવનતાનૂતામૃતનિમિત્તવિત્તચિત્તપિત્તપ્રતરજતવૃત્તપલિતાનિ ।
 (અવનત સ્થાને અવત ઇતિ કેચિત્)
 ૧૬૮. શ્રાદ્ધકુવિશદૈવપીઠકુણ્ડાહ્વાડગદધિસજ્ઞ્યક્ષ્યસ્થ્યાસ્પદાકાશ
 કણ્વવીજાનિ । (કવચિત્ ભાણ્ડોડપિ)
 ૧૬૯. દૈવં પુંસિ ચ ।
 ૧૭૦. ધાન્યાજયશસ્યરૂપાપણ્વવર્ણધિષ્ણયહવ્યકવ્યકાવ્યસત્યાપત્ય-
 મૂલ્યશિક્ષ્યકુડ્યમદ્યહર્મ્યતૂર્યસૈન્યાનિ ।
 ૧૭૧. દ્વન્દ્વબર્હદુઃખબડિશપિચ્છવિમ્બકુટુમ્બકવચકવરવૃન્દરાકાણિ ।
 (વિમ્બ સ્થાને કવચિદ્વિશ્વ)
 ૧૭૨. અક્ષમિન્દ્રિયે ।
 ઇતિ નપુંસકલિંગાધિકારઃ ॥
 અથ સ્ત્રીપુંસલિંગાધિકાર ।
 ૧૭૩. સ્ત્રીપુંસયોઃ ।
 ૧૭૪. ગોમણિયષ્ટિમુષ્ટિપાટલિભસ્તિશાલ્મલિત્રુટિમસિમરીચયઃ ।
 ૧૭૫. મૃત્યુશીઘુકર્કન્ધુકિષ્કુકણ્ડુરેણવઃ । (મૃત્યુ સ્થાને મન્યુ,
 કિષ્કુ સ્થાને સિન્ધુ ઇતિ કેચિત્)

१७६. गुणवचनमुकारान्तं नपुंसकञ्च ।
१७७. अपत्यार्थस्तद्धिते ।
इति स्त्रीपुंसलिङ्गाधिकारः ॥
- अथ पुंनपुंसकलिङ्गाधिकारः ।
१७८. पुंनपुंसकयोः ।
१७९. धृतभूतमुस्तक्ष्वेवितैरावतपुस्तबुस्तलोडिताः ।
१८०. शृङ्गार्धनिदाघोद्यमशाल्यदृढाः ।
१८१. व्रजकुञ्जकुथकूर्थप्रस्थदर्पाभार्धर्यदर्भपुच्छाः ।
१८२. कभन्धीषधायुधान्ताः ।
१८३. दण्डमण्डपमण्डपशवसैन्धवपार्श्वकाशकुशकाशाङ्कुशकुलिशाः ।
१८४. गृहमेढरेणपट्टपटलाष्टापदाभुङ्ककुदाश्च ।
इति पुंनपुंसकलिङ्गाधिकारः ॥
- अथ अविशिष्टलिङ्गाधिकारः ।
१८५. अविशिष्टलिङ्गम् ।
१८६. अव्ययं कतियुष्मदस्मदः । (कति स्थाने ऽति इति डेयित्)
१८७. षणान्ता सङ्ख्या ।
१८८. गुणवचनञ्च ।
१८९. कृत्याश्च ।
१९०. करणाधिकरणयोर्व्युट् ।
१९१. सर्वादीनि सर्वनामानि ।
इति अविशिष्टलिङ्गाधिकारः ॥
- इति मडर्षिपाणिनिप्राणीतं लिङ्गानुशासनं सम्पूर्णम् ॥

Encoded and proofread by Shikanjiwala ak93833 at gmail.com

—
Linganushasanam Panini on Genders
pdf was typeset on March 24, 2024
—

